

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno diplomanta:	Aneta Stieranková
Téma práce:	Právní problematika zárodečných buněk ve vztahu k asistované reprodukci
Rozsah práce:	52 stran, dle čestného prohlášení autorky má práce 142 818 znaků, tj. 88, 92 normostran.
Datum odevzdání práce: 12. 11. 2018	

- 1. Aktuálnost (novost) tématu:** Autorkou zvolené téma je multidimenzionální. Zabývá se problematikou medicínskou, filosofickou i právní, a to jednak ve vztahu k zárodečným buňkám použitým při umělé reprodukci člověka a dále ve vztahu k použití zárodečných buněk k výzkumu možnosti léčby celé řady onemocnění. Oba dva dílčí aspekty jsou stejně významné a aktuální. Umělá reprodukce lidského rodu s sebou přináší celou řadu právních a etických otázek. Použití embrya – tzv. kmenových buněk k vědeckým účelům zasahuje do etické úrovně ještě hlouběji. Nejde totiž o využití pro příště již nechtěného rezidua vzniklého při umělém oplodnění, ale o zárodek lidského individua. Právě tento aspekt budí více otázek, než samotná umělá reprodukce. Téma je pojato v rovině vymezené třemi okruhy skutečností: 1. anonymita dárce, 2. náhrada za darování zárodečných buněk, 3. povolení výzkumu na darovaných zárodečných buňkách. Zvolené téma je aktuální a přínosné.
- 2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody:** Zpracování zvolené problematiky kladlo na autorku vzhledem k multidimenzionálnímu rozměru práce a komparativnímu pojetí značné nároky po stránce vstupních informací. Diplomantka využila veškeré tuzemské právní předpisy na všech hierarchických úrovních právních předpisů včetně mezinárodních smluv. Dále autorka pracovala s britskou právní úpravou, zejména HEFA, doporučujícími guidelines a zahraniční judikaturou. Komplexnost práce našla svoji reflexi i ve výběru literatury. Pozornost byla zaměřena na literaturu nejen právní, ale také na literaturu zabývající se medicínou, psychologíí a etikou. Hlavními teoretickými metodami využitými v práci jsou deskripce, analýza a následná kritická syntéza takto získaných poznatků. Zásadně je ovšem využita komparace, kdy autorka zvolila britskou právní úpravu.
- 3. Formální a systematické členění práce:** Předložená práce je zdařile formálně rozčleněna vedle úvodu a závěru do sedmi kapitol. Autorka systematicky postupuje od výkladu základních pojmů (umělá reprodukce, neplodnost, objednatelský pár, definice těchto pojmů obecně a v legislativě) přes historii asistované reprodukce ve Velké Británii (Warnockova komise a její stanoviska, HEFA) a v ČR. Dále navazuje stručný popis a analýza právního rámce obou právních úprav. Shodná symetrie práce je tvořena těmito prvky: základní požadavky na dárce zárodečných buněk, anonymita dárce, případná odměna dárců a jejich motivace, vlastní výzkum autorky následně ovládá převážnou část textu práce. Jednotlivé kapitoly práce se dále člení na drobnější podkapitoly. Obsah textu plně odpovídá formálnímu členění práce a zdařilé systematické. V kapitole páté autorka opět prostřednictvím dvojice „tvrzení“ a „vyvrácení argumentu“ věnuje svoji pozornost obecně známým, avšak možným problematickým dopadům umělé reprodukce. Problém možného biologického příbuzenství mezi dárci je možné řešit redukcí počtu potomků od jednoho dárce (návrh de lege ferenda – 8 potomků, Velká Británie 10), anebo deanonymizací dárců. Tato část obsahově nejvíce odpovídá tomu, co autorka vytkla jako cíl práce – tvrzení a vyvrácení argumentu.

4. **Vyjádření k práci:** Předložená práce je nepochybně přínosným zpracováním autorkou zvolené problematiky. Za zmínku stojí především koncepce práce postihující dva palčivé problémy oblasti zárodečných buněk a sice jak umělou reprodukci lidského rodu, tak využití zárodků, tj. v zásadě primitivního embrya jako zdroje tzv. kmenových buněk. Autorka se těmto okruhům věnuje nejen po stránce právní, ale také po stránce medicínské a filosofické. V rámci oblasti reprodukční medicíny autorka postihuje veškeré problematické aspekty tohoto terapeutického postupu, který však má značné přesahy sociální, právní a morální. To je patrné z toho, že se autorka zaměřila v páté kapitole na problematiku anonymity dárců a v šesté kapitole na motivační aspekty případné odměny dárců.

Zajímavá je kritická analýza problematiky příbuzenství mezi dárci. Na straně 30 a násl. Autorka sice popisuje řešení de lege ferenda ve formě redukce počtu emryí (nikoli potomků) od jednoho dárce, nicméně se k němu vzhledem ke znění § 3 odst. 5 zákona a § 9 o specifických zdravotních službách staví negativně. Za vhodné řešení považuje autorka využití tradičních, osobních vztahů – dítě, rodina, kdy sourozenci se převážně znají.

K řešení cestou deanonymizace dárců se dále staví kriticky (kapitola 5. 4.), přičemž jako schůdný a efektivní způsob řešení navrhuje povinnost DNA testů. Kritická analýza statistiky převzaté z Francie nebezpečí příbuzenství poněkud zpochybňuje (str. 32). Prolomení anonymity dárců vedlo k poklesu dárců (Švédsko, Nizozemí, Velká Británie) a následnému rozvoji tzv. reprodukční turistiky. Autorka poukazuje na prokazatelné skutečnosti, že jakýkoli zásah ve smyslu prolomení anonymity anebo vědomost potomka o úplatnosti jeho početí mohou mít nedozírné následky nejen na případný okruh kvalitních dárců, ale též na psychiku takto počatého lidského individua, které sebe samého začne vnímat jako koupenou komoditu (str. 37 a 43).

Kladně je potřeba hodnotit analýzu aspektů odměňování dárců. Ve vlastním výzkumu (kapitola 7) se autorka zabývá nejen právní rovinou výzkumu embryonálních kmenových buněk včetně klonování a to v rámci srovnání právní úpravy v ČR a ve Velké Británii. V samotném závěru práce je provedeno celkové zhodnocení právní úpravy této problematiky v ČR a ve Velké Británii.

5. Kritéria hodnocení práce:

Splnění cíle práce	Cíl práce vymezený na straně 6 a 7 byl splněn – Anonymita dárce, náhrada za darování zárodečných buněk, povolení výzkumu.
Samostatnost při zpracování tématu	Předloženou práci autorka prokázala schopnost pracovat samostatným a tvůrčím způsobem; generátor shod vykázal shodu nižší než pět procent v počtu 54 dokumentů.
Logická stavba práce	Práce má výbornou logickou strukturu.
Práce s literaturou (využití cizojazyčné literatury) včetně citací	Při zpracování práce byl využit velký počet domácích i zahraničních zdrojů (předpisy, guidelines, rozhodnutí soudů). Poznámkový aparát čítá 178 poznámek pod čarou.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Hloubka provedené analýzy je napříč práce značná. Diplomantka využila vedle tuzemských pozitivistických znalostí též právní úpravu Velké Británie. Zvláštností práce je hlubší analýza medicínských problémů, kdy autorka zmiňuje možnost přenosu genetické predispozice k cystické fibróze, aneuryzmatu aorty apod. Fundovaná, i když ne zcela dotažená do veškerých souvislostí je zmínka o mitochondriální DNA (alespoň některé projevy).

Úprava práce (text, grafy, tabulky)	V práci nebylo použito tabulek ani grafů. Předložená práce má velmi dobrou formální úroveň.
Jazyková a stylistická úroveň	Jazyková a stylistická úroveň předložené práce je velmi dobrá. Srov. bod. 6.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

K práci lze vznést jen formální připomínky, především se jedná o drobná stylistická pochybení, chyby v interpunkci a hovorový jazyk.

Str. 6 Na závěr zhodnotím, která země má podle mě pojala danou problematiku lépe, v čí prospěch a proč.

Str. 7 „obširněji“

Str. 9 interpunkce

Str. 11. Došla k závěru... Kdo došel k závěru

Str. 14 Zárodečné buňky jsou upraveny

Str. 15 mitochondriální DNA

Str. 24 Článek (mezinárodní) smlouvy se dá požit na obou stranách barikády.

Str. 29 Sítem prošlo a neprošlo

Str. 30 obvykle se uvádí (10% -30%), existuje 1% - 2%)

Str. 36 pokles porodnosti a dárců

Str. 38 kdy daruje, stará se

Str. 39 včetně x vč.

V rámci ústní obhajoby autorka provede stručný návrh de lege ferenda týkající se umělé reprodukce se zaměřením na redukci počtu embryí (potomků), případně jiné řešení, testy DNA, deanonymizace dárců, odměna a úplatnost. Je stávající úprava v zákoně o specifických zdravotních službách dostatečná pro případné zásadní novely, anebo by bylo vhodné jít cestou samostatného zákona se všemi teoretickými a praktickými důsledky?

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Předložená práce splňuje formální i obsahové požadavky kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k ústní obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň		Výborně

V Praze dne 7. 1. 2019

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.

Oponent diplomové práce